

نظری سازمان و
مدیریت پیشرفته

مؤلفین: دکتر مهدی مرتضوی، الهه نوری

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: مرتضوی، مهدی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه سازمان و مدیریت پیشرفته / مؤلفان مهدی مرتضوی، الهه نوری.
مشخصات نشر	: پرد: نیکوروش، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۹ ص.
شابک	: 978-600-6952-39-0
وضعیت فهرست نویسی	: قیما
موضوع	: سازمان
موضوع	: مدیریت
شناسانه افزوده	: نوری، الهه، ۱۳۴۷ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ / ۴۰۶ / ۴۲۱ / HD۲۱
رده بندی دیویی	: ۶۵۸ / ۴۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۵۰۴۵۸

نظریه سازمان و مدیریت پیشرفته

مؤلفان: دکتر مهدی مرتضوی - الهه نوری

ناشر: انتشارات نیکوروش

چاپ: عتبات قم

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول

سال انتشار: ۱۳۹۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۹۵۲-۳۹-۰

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

انتشارات نیکوروش، پرد، میدان شهید بهشتی، خیابان امام خمینی

تلفن: ۳۵۱۶۲۶۶۹۹ - ۳۵۱۶۲۷۷۹۲۴ - تلفکس: ۳۵۱۶۲۷۷۹۲۴

فهرست مطالب

۹	 مقدمه مؤلفین
۱۳	 بخش اول: مفاهیم و مقدمات
۱۴	 مقدمه
۱۵	 فصل ۱: سازمان و جایگاه مطالعاتی آن
۱۶	 مقدمه
۱۷	 داستان شکل‌گیری سازمان
۱۹	 تاریخچه سازمان
۲۶	 اهمیت مطالعه سازمان
۳۰	 پیدایش نظریه سازمان
۳۱	 نحوه‌ی مطالعه‌ی پدیده‌ای به نام سازمان
۳۶	 انواع سازمان
۳۹	 ارکان و عناصر سازمان
۴۳	 فصل ۲: مروری بر تاریخ علم و تحولات علمی
۴۴	 مقدمه
۴۵	 تاریخ علم و ریشه‌های شکل‌گیری آن
۴۵	 ۱- دوره اساطیری
۴۶	 ۲- دوره یونان باستان یا دوره‌ی یونانی‌گری
۴۷	 ۳- دوران قرون وسطی
۴۸	 ۴- دوره‌ی رنسانس
۵۰	 ۵- دوره‌ی معاصر (نوین)
۵۲	 ۶- تفسیرگرایی
۵۳	 ۷- پست مدرن
۵۵	 فصل ۳: نظریه و نظریه‌پردازی
۵۶	 مقدمه
۵۶	 معنای نظریه (نظریه)
۵۷	 فرآیند نظریه‌پردازی

۶۰	کارکردها و استفاده‌های نظریه.....
۶۳	پارادایم‌های فکری علت تنوع نظریه‌های سازمان.....
۶۹	پارادایم چیست و چگونه شکل می‌گیرد؟.....
۷۰	تعاریف کوهن از پارادایم.....
۷۲	انواع پارادایم‌های فکری در نظریه سازمان.....
۷۹	بخش دوم: اجزاء سازمانی از نگاه پارادایمی.....
۸۰	مقدمه.....
۸۲	فصل ۴: محیط.....
۸۳	مقدمه.....
۸۳	محیط سازمان.....
۸۵	تقسیم‌بندی محیط.....
۸۷	شبکه‌ی بین سازمانی.....
۸۸	اجزاء محیط عمومی.....
۹۶	نگاه‌های مختلف به مفهوم محیط.....
۹۸	تحول نگاه‌ها به رابطه‌ی محیط و سازمان.....
۱۰۰	تئوری اقتضائی.....
۱۰۲	تئوری وابستگی منابع.....
۱۰۶	تئوری نهادی.....
۱۱۱	فصل ۵: استراتژی و اهداف.....
۱۱۲	مقدمه.....
۱۱۲	اهمیت اهداف.....
۱۱۳	تمایز هدف و استراتژی و دسته بندی اهداف.....
۱۱۸	اهداف و تصمیم‌گیری.....
۱۲۰	تحول نگاه‌ها به استراتژی.....
۱۲۱	استراتژی در تفکر کلاسیک.....
۱۲۳	مدل عقلانی فرآیند استراتژیک.....
۱۲۸	نگاه مدرنیست‌ها به استراتژی.....
۱۳۰	نگاه نمادین - تفسیری به استراتژی.....

فصل ۶: فن آوری.....	۱۳۳
مقدمه.....	۱۳۴
فن آوری چیست؟.....	۱۳۴
سطح تحلیل و نگاه به فن آوری.....	۱۳۶
انواع فن آوری.....	۱۳۹
فن آوری در پارادایم‌های فکری.....	۱۴۱
نگاه مدرنیست به فن آوری.....	۱۴۱
مطالعات جوون وودوارد.....	۱۴۲
گونه شناسی جیمز دی تامپسون.....	۱۴۶
گونه شناسی پرو.....	۱۵۱
جمع‌بندی گونه شناسی‌های مدرنیست.....	۱۵۳
نگاه نمادین - تفسیری به فن آوری.....	۱۵۵
تعریف نمادین - تفسیری از فن آوری‌های جدید.....	۱۵۷
فن آوری از نگاه پست مدرن.....	۱۵۸
تاثیرات فن آوری بر عناصر سازمانی.....	۱۶۰
فصل ۷: ساختار اجتماعی سازمان.....	۱۶۳
مقدمه.....	۱۶۴
ساختار اجتماعی چیست؟.....	۱۶۴
شکل‌گیری ساختار اجتماعی.....	۱۶۵
ارتباط ساختار اجتماعی با دیگر عناصر سازمانی.....	۱۶۶
عناصر و مؤلفه‌های ساختار اجتماعی.....	۱۶۷
انواع ساختار اجتماعی.....	۱۷۰
نگاه‌های مختلف به مفهوم ساختار اجتماعی.....	۱۷۲
۱- نگاه کلاسیک به ساختار اجتماعی.....	۱۷۲
۲- نگاه مدرنیست و نظریه‌های آن.....	۱۷۴
تناسب ساختار سازمانی با محیط.....	۱۷۷
تخصص‌گرایی و تمرکزگرایی.....	۱۷۸
چرخه حیات سازمانی گرینر.....	۱۷۹
نظریه‌ی توسعه‌ی ساختار اجتماعی کتز و کان.....	۱۸۲

۱۸۴	نظریه ساختار بندی
۱۸۶	جمع بندی نظریه های مدرنیست
۱۸۶	۱- نگاه نمادین - تفسیری
۱۸۹	۲- نگاه پست مدرن
۱۹۱	فصل ۸: ساختار فیزیکی سازمان
۱۹۲	مقدمه
۱۹۲	ساختار فیزیکی چیست؟
۱۹۳	ابعاد بررسی ساختار فیزیکی
۱۹۷	تاثیرات ساختار فیزیکی بر عناصر سازمانی
۱۹۸	نگاه کلاسیک به ساختار فیزیکی
۱۹۹	ساختار فیزیکی از نگاه مدرنیسم
۲۰۱	ساختار فیزیکی از نگاه نمادین - تفسیری
۲۰۲	ساختار فیزیکی و هویت فردی
۲۰۲	ساختار فیزیکی و مرزهای قلمرویی گروم
۲۰۴	تصویر ذهنی از شرکت و هویت سازمانی
۲۰۴	ساختار فیزیکی سازمان از نگاه پست مدرنیسم
۲۰۹	فصل ۹: فرهنگ سازمانی
۲۱۰	مقدمه
۲۱۰	تعریف فرهنگ
۲۱۲	ویژگی های فرهنگ
۲۱۳	فرهنگ سازمانی
۲۱۴	آیا فرهنگ قابل مدیریت است؟
۲۱۵	چگونه فرهنگ را مدیریت کنیم؟
۲۱۹	فرهنگ از سه دیدگاه (مدرن، نمادین - تفسیری، پست مدرن)
۲۲۰	فرهنگ سازمانی از نگاه مدرنیست ها
۲۲۰	فرهنگ سازمانی از نگاه نمادین - تفسیری
۲۲۱	فرهنگ سازمانی از نگاه پست مدرن
۲۲۳	مدیریت چندفرهنگی

بخش سوم: موضوعات نوین و نگاهی به آینده	۲۲۵
مقدمه	۲۲۶
فصل ۱۰: مدیریت روابط و همکاری‌های بین سازمانی	۲۲۷
مقدمه	۲۲۸
اشکال مختلف روابط و همکاری‌های بین سازمانی	۲۲۹
الف) روابط بین سازمانی با پیوند شدید	۲۳۰
ب) روابط بین سازمانی با پیوند ضعیف	۲۳۱
شبکه‌های بین سازمانی	۲۳۲
عوامل علی تبیین کننده روابط و همکاری‌های بین سازمانی	۲۳۳
۱- تئوری هزینه‌های اقتصادی مبادله	۲۳۵
۲- تئوری وابستگی منابع	۲۳۷
۳- تئوری انتخاب استراتژیک	۲۳۹
۴- تئوری ذی‌نفعان	۲۴۰
۵- تئوری یادگیری	۲۴۰
۶- تئوری نهادی	۲۴۱
نتیجه همکاری بین سازمانی	۲۴۲
فصل ۱۱: نگاهی به آینده	۲۴۳
مقدمه	۲۴۴
شبکه سازی و تاثیرات آن	۲۴۴
تاثیرات شبکه سازی بر روابط سازمانی	۲۴۶
فرابروکرایی ساختاری مناسب برای سازمان‌های امروزی	۲۵۰
طراحی ساده	۲۵۰
شاغلان پیچده	۲۵۱
تاثیرات اینترنت بر تصویر سازمان	۲۵۲
فصل ۱۲: نظریه پیچیدگی	۲۵۵
مقدمه	۲۵۶
مفهوم پیچیدگی	۲۵۶
علل پیچیدگی	۲۵۸

۲۵۹	پیچیدگی سازمانی.....
۲۶۰	نظریه آشوب.....
۲۶۲	سازمان یک سیستم آشوبناک.....
۲۶۴	اجتماعی از رهبران و یادگیرندگان.....
۲۶۷	فصل ۱۳: حرفه‌ای‌گرایی در مدیریت
۲۶۸	مقدمه.....
۲۶۸	خلاصه‌ای از تاریخچه حرفه‌ها.....
۲۶۹	تعریف حرفه.....
۲۷۲	حرفه‌ای سازی و حرفه‌ای‌گرایی.....
۲۷۳	رویکرد ویژگی، فرایندی و تعامل‌گرا به حرفه‌گرایی.....
۲۷۷	حرفه‌ای سازی مدیریت.....
۲۷۸	مدیریت به عنوان یک حرفه.....
۲۸۳	راهکارهای تسهیل روند حرفه‌ای‌گرایی در مدیریت.....
۲۸۶	انجمن‌های حرفه‌ای مدیریت در دنیا.....
۲۸۷	فصل ۱۴: مدیریت اخلاقی در سازمان
۲۸۸	مقدمه.....
۲۸۸	اخلاق چیست؟.....
۲۹۰	چرا اخلاق در مدیریت مهم است؟.....
۲۹۳	دیدگاه‌های اخلاقی آثار آن در سازمان.....
۲۹۴	۱- دیدگاه غایت‌مندی و نتیجه‌گرایی.....
۲۹۴	۲- دیدگاه تعهد اخلاقی نسبت به رعایت حقوق افراد.....
۲۹۵	۳- دیدگاه نسبی‌گرایی.....
۲۹۵	۴- دیدگاه اخلاقی مبتنی بر تقوا و پرهیزکاری.....
۲۹۵	مسئولیت اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای.....
۲۹۷	راهکاری برای اخلاقی سازی مدیریت.....
۳۰۱	اخلاق اسلامی.....
۳۰۵	منابع کتاب.....

مقدمه مؤلفین

سازمان‌ها در زندگی امروزی ما نقشی بارز و مسلط یافته‌اند. سازمان جزء جدایی ناپذیر از زندگی انسانی بوده و تصور نبود سازمان‌ها دشوار شده است. در سال‌های اخیر گرایش به رشته‌های مدیریت افزایش یافته است. از طرفی علاقه دانشجویان به مطالعه رشته‌های مدیریت افزایش یافته است. دانشجویان از گرایش‌های مختلف به تحصیل در سطوح کارشناسی ارشد و دکتری مدیریت مشغول می‌شوند. با مطالعه کتاب‌ها و منابع منتشر شده در موضوع سازمان و مدیریت شکافی که به چشم می‌خورد نبود کتاب‌هایی با نگارش ساده و روان است که مناسب برای تمامی دانشجویان با پیش زمینه‌های فکری مختلف باشد. کتاب‌های موجود اغلب نگاه تخصصی و محدود به یک حوزه دارند. ضرورت و اهمیت مدیریت و سازمان و شکاف موجود در زمینه منابع درسی موجود ما را بر آن داشت تا کتابی جامع از مباحث مدیریتی نگارش کنیم که به سبکی ساده اما علمی مباحث مدیریتی را با مثال‌های واقعی بیان نماید.

کتاب با بحث سازمان و جایگاه آن آغاز می‌شود تا ابتدا موضوع مورد مطالعه شناخته شود. اگر موضوع مورد مطالعه بدرستی شناخته شود آنگاه می‌توان ایزاری مناسب برای مطالعه آن موضوع انتخاب کرد. بیشتر مشکلاتی که در مطالعات علمی وجود دارد در عدم تطابق موضوع مورد مطالعه و روش‌های مطالعه آن است. مادامی که سازمان شناخته نشده باشد، تاریخچه و بنیان شکل‌گیری و گسترش آن درک نگردد بحث در مورد نظریه‌های سازمان و نحوه اداره این پدیده اجتماعی راه به جایی نخواهد برد. خواننده این کتاب از منظر نویسندگان کتاب سازمان شناسان هستند که سعی در شناخت و مدیریت سازمان دارند. یک سازمان شناس باید سازمان را به خوبی بشناسد تا بتواند در مرحله بعد آن را مدیریت کند.

مشخصه‌ی بارز کتاب پیش رو در توجه به بحث تاریخ علم است که به عنوان حلقه‌ی گم شده‌ای در مباحث مدیریتی کمبود آن احساس می‌شود. دانشجوی رشته مدیریت پیش از هر چیز دانشجوی علم است و تا زمانی که جایگاه علم شناخته نشده باشد پرداختن به بحث مدیریت و علم مدیریت ابتر خواهد بود. فلسفه، اساس هر علم و اندیشه‌ای است و حذف شدن مباحث منطقی و فلسفی از مطالعات سازمان منجر به

تحلیل‌های نادرست از نظریات اندیشمندان مختلف خواهد شد. کنار گذاشتن فلسفه از مطالعات اجتماعی از گرایش‌ها به تخصصی‌گرایی ناشی شده است که به علوم اجتماعی همچون مدیریت لطمه وارد ساخته است. فصل مروری بر تاریخ علم و تحولات علمی، آن چه از آغاز تا به امروز بر علم و روش‌های علمی گذشته است تا به زبانی ساده و خلاصه بیان خواهد ساخت. سعی شده است بیان تاریخ فلسفی به صورتی باشد که از جذابیت مطلب و هدف اصلی خود دور نشود. هدف از بیان این مباحث زمینه‌سازی برای بیان نگرش پارادایمی به موضوعات علمی و ریشه‌های فلسفی شکل‌گیری نظریات مختلف است. آشنایی با تاریخ‌های مختلف علم و نگاه‌های مسلط بر هر دوره علت ریشه‌ای شکل‌گیری نظریه‌های مدیریتی مختلف را بسیار ساده‌تر تفهیم خواهد ساخت. پیشنهاد می‌شود این فصل از کتاب را بدون نگرش منفی نسبت به تاریخ و فلسفه، به قصد درک علل و ریشه‌های نظریات سازمانی مورد مطالعه قرار دهید.

فصل نظریه و نظریه‌پردازی به طور دقیق‌تر از نظریه‌پردازی در مدیریت سخن می‌گوید. نگاه عموم به نظریه این است که نظریات کاربردی نبوده و جنبه آکادمیک دارند. شناخت فرآیند شکل‌گیری نظریه کمک می‌کند تا این نگاه تغییر یابد.

بدین ترتیب بخش اول کتاب به بیان مقدمات می‌پردازد تا خواننده با فضای فکری مدیریت و هر آن چه برای شناخت سازمان و مدیریت آن لازم است آشنا شود. در فصل دوم از کتاب، سازمان و اجزاء آن از منظر پارادایم‌های فکری مورد بررسی دقیق واقع شده و در فصول جداگانه اجزاء مختلف سازمانی بحث و بررسی خواهند شد. اجزاء سازمان با نگاهی از بیرون به داخل بررسی می‌شوند. ابتدا محیطی که سازمان در آن قرار گرفته و نظریات محیطی بیان می‌شوند. پس از شناخت محیط به دورن سازمان و آن چه یک سازمان را می‌سازد پرداخته می‌شود. استراتژی و اهداف جهت‌گیری سازمانی و فن‌آوری، ساختار اجتماعی و ساختار فیزیکی سازمان ابزار دست‌یابی به اهداف سازمان هستند. در تحقق اهداف سازمان علاوه بر اجزاء بیان شده، فرهنگ سازمان به عنوان روح سازمان و همکاری‌های میان سازمانی بعنوان ضرورتی جهت تحقق اهداف بحث خواهند شد.

فصل انتهایی از کتاب به بیان نکات تکمیلی و مباحث نوین و با اهمیت در سازمان و مدیریت اختصاص یافته است. شکل‌گیری شبکه‌های سازمانی، نقش با اهمیت اینترنت

در ایجاد سازمان‌های نوین با ساختارها و ویژگی‌های خاص خود لزوم مطرح شدن این مباحث را در نظریات سازمان و مدیریت اثبات می‌سازد. بحث اخلاق در مدیریت، لازمه‌ی حرفه‌ای شدن مدیریت و به یکی از موضوعات جالب توجه اندیشمندان مدیریت تبدیل شده است. تلاش‌ها برای تبدیل ساختن مدیریت به یک حرفه به ملاحظات و تلاش‌هایی نیاز دارد که باید مدنظر سازمان شناسان امروزی باشد. مباحث بخش پایانی تکمیل کننده مباحث پیشین و الهام بخش ایده‌های نوین در مدیریت و سازمان است. پس از گذر از مراحل مختلف و شناخت سازمان و نظریه‌پردازی و کشف و بررسی دقیق در سازمان و بیان روندهای مطالعاتی اخیر انتظار می‌رود خواننده ایده‌های خلاقانه‌ای در این زمینه‌ها بیان ساخته و به غنای هر چه بیشتر نظریات بیاندیشد. شناخت سازمان نباید به نظریه محدود شود، آن چه مهم است عملی شدن و کاربست نظریات سازمان است. هنگامی که سازمان را به طور مناسب بشناسیم نقش خود را از خادم سازمان بودن به نقش مخدوم سازمان تغییر خواهیم داد و به بهترین نحو از آن بهره‌مند خواهیم شد. نویسندگان کتاب امیدوارند توانسته باشند گامی هر چند کوچک جهت تسهیل درک و شناخت سازمان و پرورش مدیرانی توانمند برای آبادانی کشور ایران برداشته باشد. نظریات و پیشنهادات خوانندگان کتاب به اصلاح و بهبود آن در جهت نزدیک شدن آن به اهداف مورد نظر مغتنم شمرده شده و از آن بهره‌گرفته خواهد شد.

دکتر مهدی مرتضوی، الهه نوری

تهران - زمستان ۱۳۹۲